

TÜRKİYE - İRAN STRATEJİK DİYALOG PROGRAMI

“Sivil Diplomasi Kapasite İnşası:
Sektörel ve Finansal Derinleşme”

(2017 - 2021 | Türkiye - İran)

TASAM
TÜRK ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH ASIAN CENTER FOR STRATEGIC STUDIES
tasam.org

VİZYON BELGESİ (TASLAK)

TÜRKİYE - İRAN STRATEJİK DİYALOG PROGRAMI

“Sivil Diplomasi Kapasite İnşası: Sektörel ve Finansal Derinleşme”

(2017 - 2021 | Türkiye - İran)

Türkiye; 77 milyonluk nüfusu, gelişerek büyüyen ekonomisi ve Afro-Avrasya ana kıtası ortasındaki jeostratejik konumu ile öne çıkmaktadır. Avrupa, Karadeniz, Kafkaslar, Asya, Orta Doğu ve Afrika ülkeleri ile arasındaki tarihî, siyasi ve kültürel bağları, Birleşmiş Milletler başta olmak üzere uluslararası alanda yükselen aktivitesi, NATO, AGIT ve CICA gibi örgütlerin önemli üyelerinden olması ve son dönemde geliştirdiği aktif dış politikası ile küresel platformda önemi gittikçe artan bir aktör hâline gelmiştir.

Dünyanın en köklü tarihî, entelektüel, kültürel birikimine ve devlet geleneğine sahip ülkelerinden olan İran ise; 75 milyonu aşan nüfusu, 400 milyar doları aşan GSMH'sı, 1.648.000 km² yüzölçümü, başta petrol ve doğalgaz olmak üzere sahip olduğu doğal kaynakları; teknolojik alanda sağladığı ilerlemeler, Hint okyanusu, Güney Asya, Basra Körfezi, Orta Asya, Kafkasya ve Batı Asya'ya komşu stratejik konumu, BM, CICA, D-8, ECO başta olmak üzere birçok uluslararası kurum ve kuruluşu üye olması ile tüm dünyanın dikkatini üzerine çeken bir ülke konumundadır.

İran - Türkiye ilişkilerinin tarihi asırlara dayanır. 1835'te Esad Efendi'nin Fevkalade Büyükelçi olarak atanmasıyla modern diplomatik ilişkiler tesis edilmiştir. Hayli uzun ve sıkıntılı bir geçmişin getirdiği sorunlara rağmen, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra Türkiye ile İran arasındaki ilişkilerde düzleme gözlenmiştir. Soğuk Savaş koşulları nedeniyle dalgalanma gösteren ikili ilişkiler, genel hatları itibarıyla olumlu bir seyir izlemiştir. CENTO ve RCD gibi bölgesel örgütlenmeler çerçevesinde güvenlik, siyaset, ticaret, ulaşım ve iletişim gibi alanlarda geliştirilmeye çalışılan iş birliği adımları iki ülkenin birbirine duyduğu ihtiyacın kaçınılmazlığını ortaya koymuştur. 1979'dan itibaren Türkiye - İran siyasi ilişkileri genel olarak istikrarlı bir yükseliş çizgisi izlemiştir. Bu hususta, iki ülkenin ortak tarihi ve kültürel paydaları kadar ortak çıkarları ve iyi komşuluk ilişkileri de rol oynamıştır.

Türkiye ile İran ikili ilişkilerinde, özellikle son yıllarda olumlu yönde gelişme kaydedildiği görülmektedir. İkili siyasi, ekonomik, ticari ve kültürel ilişkilerin yanı sıra bölgesel ve uluslararası konular iki ülke ilişkilerinde sürekli gündemde olan ve ele alınan konulardır.

Türkiye - İran ticari ve turizm ilişkilerinde son dönemde kayda değer bir artış yaşanmıştır. 2001'deki 1,2 milyar dolarlık ticaret hacmi, 2011'de 16 milyar dolara ulaşmıştır. 2012 ticaret hacmi ise 22 milyar doları bulmuştur. İki ülke makamları, ticaret hacminin 2015 yılı itibarıyla 30 milyar dolara çıkarılması yönünde niyet beyan etmişlerdir. Türkiye'nin İran'dan ithal ettiği ürünlerin büyük çoğunluğunu petrol, doğalgaz ve yan ürünleri oluşturmaktadır. Başlıca ihraç ürünleri ise endüstriyel makine ve cihazlar, tekstil elyafı, demir-çelik ve ürünleri, motorlu taşıtlar ve mobilyadır.

2011’de Türkiye’yi ziyaret eden yabancıların milliyetlere göre dağılımında İran (yaklaşık 1,9 milyon turist); Almanya, Rusya ve İngiltere’nin ardından 4. sırada yer almaktadır. 2012’de bu rakam İran’ın mevcut ekonomik koşulları çerçevesinde 1,1 milyona düşmüştür. Türkiye’den İran’a giden turist sayısı ise oldukça düşük düzeylerde seyretmektedir.

İki ülke arasındaki kültürel ilişkiler de hızla gelişmektedir. Bu çerçevede “Kültür Haftaları”, “Film Haftaları” gibi karşılıklı olarak gerçekleştirilen faaliyetlerle iki ülke halkının yakınlaşmaları amaçlanmakta, üniversiteler, müzeler, kütüphaneler ve sivil toplum örgütleri arasında geliştirilen ilişkilerle de iki toplum arasında daha sağlam temeller oluşturulmaya çaba gösterilmektedir.

Küreselleşen dünyada bölgeselleşme faaliyetlerinin yoğunlaştığı günümüzde İran ve Türkiye kendi bölgelerinde birbirlerine daha muhtaç hale gelmiştir. Ne İran’ı dışlayan bir Türkiye’nin, ne de Türkiye’yi göz ardı eden bir İran’ın bölgesel ve küresel politikalarının başarıya ulaşma şansı vardır. Türkiye ve İran Orta Asya, Güney Asya, Orta Doğu, Kafkaslar gibi havzalarda ortak çıkarları bulunan, ortak tarihi ve değerleri paylaşan iki bölgesel güç adaydır. İki ülke ilişkileri stratejik ortaklık olarak tanımlanmaktadır. İki ülkenin bölgesel ve küresel meselelere çözüm bulunması hususunda işbirliği içinde çalışmalarına duyulan ihtiyaç derinden hissedilmektedir.

Soğuk Savaş sonrası ivme kazanan küreselleşme ile gelen temel eğilim, ülkelerin tek başına değil belirli bölgesel işbirlikleri ve bölge-ötesi ortaklıklar vasıtasıyla kalkınması yönündedir.

Ülkeler artık ekonomik, siyasi, kültürel bakımdan diyalog ve işbirliğine dayalı açık bir yapıya doğru yönelmekte, uyum sağlayamayanlar ciddi istikrarsızlıklar yaşamaktadır.

İki ülkenin geldiği nokta “stratejik işbirliği” olarak tanımlanmaktadır. Yine iki ülkenin, bölgesel meselelere çözüm bulunması hususunda işbirliği içinde çalışmalarına duyulan ihtiyaç da derinden hissedilmektedir. Çok boyutlu şekillenen dünya güç sistematiği içerisinde Türkiye - İran ilişkilerinin ideal bir noktaya taşınabilmesi için, yalnızca siyasi ve stratejik temelli değil, her parametrede karşılıklı derinlik oluşturacak bir yapıya doğru yönelmesi gerekir.

Tarih; iki ülkeye karşılıklı bağımlılığı derinleştirecek stratejik fırsatlar sunmaktadır. Bu bağlamda sektör temsilcilerini stratejik boyutu da kapsayan bir yaklaşımla bir araya getirecek olan **Türkiye - İran Stratejik Diyalog Programı** önemli bir işlev görecektir.

Ana Tema

Sivil Diplomasi Kapasite İnşası: Sektörel ve Finansal Derinleşme

Alt Temalar

Ekonomik İlişkiler: Fırsatlar ve Güçlükler

Enerji Politikaları: Jeopolitik ve Güvenlik Sonuçları

P5+1 - İran Nükleer Anlaşması ve Çok Boyutlu Perspektifler

Teknoloji Paylaşımı, Akademik ve Kültürel İş Birliği

Sosyal, Ekonomik ve Politik Gelişmeler

Akdeniz, Ortadoğu (Suriye - Irak), Afrika, Orta Asya Ülkeleri ve Türkiye - İran

ŞİÖ, CICA, D8, AB ve Yeni Ortaklarla İlişkiler ile Bölgesel Stratejiler

Çok Kutuplu Dünyada Yükselen Güçler ve Küresel Yönetim Yapılarına Adaptasyon

Öncelikli Sektörler

Kamu Diplomasisi Eğitim ve Dil

Kültür ve Turizm

İnşaat, Müteahhitlik ve Altyapı

Sağlık ve Sağlık Turizmi

Enerji, Petrokimya ve Yatırımlar

Lojistik, Ulaştırma ve Haberleşme

Bankacılık ve Finans (Stratejik Yatırım Fonu)

Ekonomi ve Ticaret

Medya ve İletişim

Bilim ve Teknoloji

Marka Şehirler ve Çevre

Savunma ve Uzay Sanayii

Program Partnerleri

Türkiye : TASAM (Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi)

İran :

Program Süresi

2017 - 2021 (5 yıl)

Programın İcra Alanı

Türkiye ve İran

ETKİNLİKLER / ÇALIŞMA PLANI (TASLAK)

Yöntem

Tümevarım, Katılımcılık ve Ekonomik Derinleşme

Basın Toplantıları

Türkiye - İran Akil Kişiler Kurulu Toplantıları / Çalışmaları

Program bünyesinde; iki tarafı temsilen bölge ve yerel aktörlerden oluşan ekonomi duayenlerinin ağırlıkta olduğu bir “Türkiye - İran Akil Kişiler Kurulu” oluşturulması ve yılda en az bir defa iki taraflı toplantı yapması ve Program çalışmaları temelinde iki ülke/bölge ilişkileri için yerel merkezli olarak etkileşim ve öneriler üretmesi.

Yuvarlak Masa Toplantıları / Çalışmaları

Çok Taraflı Çalıştaylar / Çalışmalar

Kongre(ler)

Sektör Çalıştayları / Etkinlikleri

Uygulamalı İnteraktif Eğitimler

Stratejik Raporlar

Sektör çalışmalarının iki ülke karar alıcıları, özel sektörü, medyası ve kamuoyu için stratejik raporlar olarak yayımlanması. Literatür ve hafıza desteği sağlanması.

Karar Alıcılara Briefing Toplantıları

Araştırma Projeleri ve Raporlarının Hazırlanması

TV Programları

Medya Konferansları

Diğer Akademik Çalışmalar

Stratejik Rapor, Kitap, Makale, Tez vb. Akademik Çalışmalar